

Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Ladislava Koudelky
na téma
„Trestný čin lichvy“

Posuzovaná práce se zabývá trestným činem, jehož výskyt v praxi orgánů činných v trestním řízení je statisticky málo významný. Přesto jde o téma aktuální, a to nejen z hlediska rekodifikačních prací, v rámci nichž je v současné době dokončována revize vládního návrhu nového trestního zákona. Jak sám autor v práci výstižně uvádí, lichva je závažný společenský problém, který je ve společnosti často neodůvodněně tolerován. Jeho trestněprávní úpravu nelze označit za dostačující, navíc orgány činné v trestním řízení jsou při jejím výkladu v některých směrech příliš liberální.

Cílem práce, který si autor vytýčil v úvodu, je na podkladě všestranného rozboru skutkové podstaty trestného činu lichvy zhodnotit současnou i navrhovanou (obsaženou ve vládním návrhu trestního zákona z roku 2004) právní úpravu tohoto trestného činu a formulovat případné návrhy a doporučení k jejímu zdokonalení. Již předem je možno říci, že autorovi se v práci podařilo stanoveného cíle dosáhnout.

Jeho úkol přitom nebyl snadný, neboť v odborné literatuře není věnována problematice lichvy větší pozornost. Metodologicky proto práce vychází zejména ze studia zákonných textů, tuzemských i zahraničních, a ze studia soudní judikatury.

Samotný výklad je rozvržen do osmi kapitol, které na sebe logicky navazují a jejichž uspořádání odpovídá celkovému zaměření práce.

V první kapitole autor pojednává o zařazení lichvy do systematiky zvláštní části trestního zákona a vymezuje základní pojmové znaky zkoumaného trestného činu. Druhá kapitola poskytuje zajímavý pohled na lichvu z historicko-filosofického hlediska. Autor si tu všímá změn v postojích společnosti k lichvě v různých historických obdobích od starověku až po Anglii 17. století, kdy se lichva pohybující se v mezích stanovených pravidel stala součástí legálního obchodování. Ve třetí a čtvrté kapitole je rozebírán vývoj právní úpravy lichvy na našem území. Autor v nich podrobuje důkladné analýze obsah nařízení č. 275/1914 ř. z., o lichvě, jakož i obsah ustanovení o trestném činu lichvy v trestním zákoně z roku 1950 a z roku 1961. Při srovnání těchto ustanovení pečlivě zohledňuje historické souvislosti, za nichž byly tyto normy vydány a interpretovány. Neméně důležitou součástí historické analýzy je i kritický rozbor rozhodovací praxe soudů, která ve svých rozhodnutích byla nucena řešit řadu sporných, málo určitých pojmů, pomocí nichž byla, resp. i v současné době je lichva vymezena. Stranou autorova historického výkladu nezůstalo ani lichvě podobné ustanovení obsažené v § 2 písm. g) tehdejšího zákona o přečinech.

Podstatnou část práce tvoří kapitola pátá pojednávající o utváření skutkové podstaty lichvy po roce 1989. Autor v ní jednak záslužně pojmenovává nedostatky trestněprávní úpravy i souvisejících předpisů, které přispěly k mimořádnému „rozkvětu“ lichvy v tomto období, a jednak přibližuje aktuální judikaturu, řešící tradičně sporné pojmy licevního jednání, jako je tíseň, hrubý nepoměr apod. Samostatnou kapitolu pak autor věnuje problematice občanskoprávních institutů postihujících lichvu a také nejčastějším institutům občanského zákoníku, které užívají lichváři k poškození svých dlužníků. Zajímavé poznatky o

zahraničních právních přístupech k lichvě přináší kapitola sedmá, v níž autor rozvádí právní úpravu a praktické zkušenosti s jejím uplatňováním v Německu, Portugalsku a ve Španělsku.

V závěrečné kapitole autor kriticky hodnotí současnou i ve vládním návrhu trestního zákona z roku 2004 obsaženou právní úpravu lichvy a formuluje návrhy de lege ferenda i de lege lata. Jeho doporučení považuji za velmi podnětná. Jsou promyšlená, náležitě odůvodněná a neměla by zůstat při přípravě nového trestního zákona přehlédnuta.

Práce představuje erudovaný, zevrubný rozbor historického vývoje lichvy, její platné právní úpravy i praxe při jejím uplatňování. Způsobem svého zpracování jak po stránce odborné, tak po stránce stylistické výrazně překračuje obvyklou úroveň rigorózních prací. V této spojitosti autorovi doporučuji, aby podstatnou část své práce, přinejmenším její závěry, publikoval v odborném tisku.

Práci lze vytknout pouze některé písářské nepřesnosti, které zůstaly neopraveny (např. na str. 38 nahoře nebo na str. 42 dole). Při čtení textu pak působí poněkud rušivě, že odkazy na literární prameny nejsou uváděny průběžně, ale až na samém konci práce za seznamem použité literatury.

Obhajobu doporučuji zaměřit na srovnání v práci uváděných zahraničních úprav lichvy s úpravou českou.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 10.7.2007